

Duada tekrar, zikirde tezkâr, davette tekid lâzımdır.

İ'lem eyyühe'l-aziz! Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın bazı âyetlerinin tekrarını iktiza eden hikmetler, bazı ezkâr ve duaların da tekrarını iktiza eder. Zira Kur'an hakikat ve şeriat, hikmet ve marifet kitabı olduğu gibi; zikir, dua ve davetin de kitabıdır. Duada tekrar, zikirde tezkâr, davette tekid lâzımdır.

Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın bazı âyetlerinin tekrarını iktiza eden hikmetler, bazı ezkâr ve duaların da tekrarını iktiza eder

Kur'an'da bazı ayetler tekrar edilir. Ama bu tekrar **gereksiz değildir**, aksine bir hikmetin gereğidir. Kur'an'daki tekrarın sebebi neyse, **aynı sebep zikir ve duanın tekrarını da gerekli kılar.**

O halde bazı âyetlerinin tekrarını iktiza eden hikmetlere bakalım. Üstadımız 19. Sözde şöyle bahseder.

Hem herkes her vakit bütün Kur'an'ı okumaya muktedir olamaz. Fakat bir sureye galiben muktedir olur. Onun için en mühim makasıd-ı Kur'aniye ekser uzun surelerde derc edilerek her bir sure bir küçük Kur'an hükmüne geçmiş. Demek, hiç kimseyi mahrum etmemek için tevhid ve haşir ve kıssa-i Musa gibi bazı maksatlar tekrar edilmiş.

Hem cismanî ihtiyaç gibi manevî hâcat dahi muhtelifdir. Bazısına insan her nefes muhtaç olur; cisme hava, ruha hû gibi. Bazısına her saat, Bismillah gibi ve hâkeza... Demek tekrar-ı âyet, tekerrür-ü ihtiyaçtan ileri gelmiş ve o ihtiyaca işaret ederek uyandırıp teşvik etmek hem iştiyaki ve iştihayı tahrik etmek için tekrar eder.

Hem Kur'an müessistir. Bir din-i mübinin esasatıdır ve şu âlem-i İslâmiyet'in temelleridir ve hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeyi değiştirip muhtelif tabakata, mükerrer suallerine cevaptır. Müessise tesbit etmek için tekrar lâzımdır. Tekid için terdad lâzımdır. Teyid için takrir, tahkik, tekrar lâzımdır.

Hem öyle mesail-i azîme ve hakaik-i dakikadan bahsediyor ki umumun kalplerinde

yerleştirmek için çok defa muhtelif suretlerde tekrar lâzımdır. Bununla beraber sureten tekrardır fakat manen her bir âyetin çok manaları, çok faydaları, çok vücut ve tabakatı vardır. Her bir makamda ayrı bir mana ve fayda ve maksatlar için zikrediliyor.

1. Herkes Kur'an'ın tamamını okuyamaz

İnsanların çoğu her vakit bütün Kur'an'ı okuyamaz. Fakat hemen herkes bir sûreyi okuyabilecek durumdadır. İşte bu yüzden Kur'an'ın en temel maksatları—tevhid, haşır, peygamber kıssaları gibi esaslar—uzun sûrelerde tekrar tekrar yer almıştır. Böylece her bir sûre, adeta küçük bir Kur'an hükmüne geçmiştir. Bu tekrar, kimsenin hakikatten mahrum kalmaması içindir.

2. Manevî ihtiyaçlar sürekli ve farklıdır

İnsan sadece bedenî değil, manevî ihtiyaçlarla da yaşar. Nasıl ki beden havaya her an muhtaçsa, ruh da zikre ve Allah'ı hatırlamaya her an muhtaçtır. Bazı ihtiyaçlar her nefes kadar sürekli, bazıları ise belirli vakitlerde gereklidir. Bu yüzden ayetlerin tekrar edilmesi, bu sürekli ve farklı ihtiyaçlara cevap vermek içindir. Tekrar, ihtiyacın devam ettiğini gösterir.

3. Tekrar uyandırır ve teşvik eder

İnsan çabuk unuttur ve gaflete düşer. Tekrar edilen ayetler, kalbi uyandırır, zihni toparlar ve insanı yeniden hakikate yönlendirir. Aynı hakikatin tekrar edilmesi, insanın şevkini artırır, içindeki isteği canlandırır. Böylece tekrar, sadece bilgi vermek değil; kalbi harekete geçirmek ve canlı tutmak içindir.

4. Kur'an bir kurucudur (müessistir)

Kur'an, sadece bilgi veren bir kitap değil; bir dinin temellerini atan, bir toplumu dönüştüren ilahî bir rehberdir. İnsanların farklı seviyelerine ve tekrar eden sorularına cevap verir. Böyle büyük bir yapıyı kurmak ve yerleştirmek için tekrar gerekir. Bir hakikatin kalplerde sabitlenmesi, ancak tekrar ile mümkündür.

5. Büyük ve ince hakikatler tekrar ister

Kur'an'ın anlattığı meseleler basit değil, son derece derin ve kapsamlıdır. Herkes bu hakikatleri bir defada kavrayamaz. Bu yüzden aynı hakikat, farklı üsluplarla ve farklı bağlamlarda tekrar edilir. Böylece her seviyeden insan, kendi kapasitesine göre bu hakikatlerden pay alır.

6. Tekrar görünüştedir, mana sürekli yenidir

Kur'an'daki tekrar, sadece lafızda bir benzerliktir. Hakikatte her ayet, bulunduğu yere göre yeni bir mana, yeni bir fayda ve farklı bir bakış açısı sunar. Aynı ifade, farklı kalplerde farklı

kapılar açar. Bu yüzden tekrar, aslında bir tekrar değil; her seferinde yeni bir tecellidir.

Tekrarı İktiza Eden Hikmetlerin Özünde Ne Var? (Kısa)

Özünde üç şey var:

- 1- **İhtiyaç İnsan sürekli muhtaçtır. İhtiyaç devam ettikçe tekrar gerekir.**
- 2- **Unutkanlık (Gaflet) İnsan çabuk unuttur, dağılır. Tekrar, hatırlatmak içindir.**
- 3- **Tesir ve Yerleştirme Hakikat bir defada kalbe yerleşmez. Tekrar, kalbe kazımak içindir.**

Bu tekrarlar sayesinde hakikatler unutulmaz, kalplere yerleşir ve hayatın her anında canlı kalır. Üstadımız derki:

Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın bazı âyetlerinin tekrarını iktiza eden hikmetler, bazı ezkâr ve duaların da tekrarını iktiza eder.

Yani Kur'an'daki tekrarın sebebi neyse, **aynı sebep zikir ve duanın tekrarını da gerekli kılar.**

Zikir Kitabı Olduğu İçin Tekrar Gerekir

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا ۖ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

“Ey iman edenler! Allah'ı çokça zikredin. Onu sabah akşam tesbih edin.”

(Ahzâb 33/41-42)

Kur'an bir **zikir kitabıdır**. Zikir ise tabiatı gereği tekrar ister. Çünkü zikir, sadece dilin söylediği bir söz değil; kalbi besleyen, ruhu ayakta tutan bir bağıdır. Bu bağın kopmaması için tekrar şarttır.

Zikir kalbe nur verir, ruha hayat verir. Nasıl ki telefon şarj olmadan çalışmaz, araba benzinsiz yürümez, soba odunsuz yanmaz; kalp de zikirsiz ayakta kalmaz. Onun gıdası tekrar edilen zikirdir.

İnsanın fitratı ise zayıftır. Unuttur, ertelemeye meyillidir, gaflete düşer ve duyduğu hakikatleri zamanla sıradanlaştırır. İlk duyduğunda sarsılan kalp, bir süre sonra aynı hakikate karşı hissizleşebilir. Bu yüzden hatırlamak için tekrar gerekir.

Kur'an bu fitratı bildiği için hakikatleri tekrar tekrar anlatır. Aynı manayı farklı üsluplarla sunar. **Maksat; kalpte yer etsin, zihin uyanık kalsın, ruh diri olsun.** Tekrar, bu diriliğin anahtarıdır.

Bu yüzden “بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ”, “سُبْحَانَ اللَّهِ”, “الْحَمْدُ لِلَّهِ” gibi zikirler sürekli tekrar edilir. Çünkü kalp bir defa söylemekle değil, tekrar etmekle temizlenir ve kuvvet bulur.

Düşün: Başın ağrıyınca aynı ilacı saatler arayla tekrar tekrar içiyorsun. Çünkü biliyorsun ki tek doz yetmez. Peki ruhun ağrıyorsa, kalbin bulanmışsa; Kur'an'ın sana aynı hakikati tekrar vermesi neden fazla gelsin?

Her gün “seni seviyorum” sözünü duymak hoşuna gidiyor. Ama Allah'ın sana rahmetini, affını, sevgisini tekrar tekrar hatırlatması mı ağır geliyor? Oysa bu tekrar, bir yük değil; bir rahmettir. Çünkü insan unuttur, ama Allah kulunu unutturmaz.

Dua Kitabı Olduğu İçin Tekrar Gerekir

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ؟ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا؟ وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا

“Allah düşmanlarınızı daha iyi bilir. Dost olarak Allah yeter, yardımcı olarak da Allah yeter.” (Nisâ 4/45)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ؟ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

“Ey insanlar! Siz Allah'a muhtaçsınız. Allah ise Ganî'dir, Hamîd'dir.” (Fâtır 35/15)

وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعُوفًا

“İnsan zayıf yaratılmıştır.” (Nisâ 4/28)

Dua, bir kere söylenip biten bir söz değildir. **Çünkü dua, insanın aczinin ve fakrının dilidir.** İman nasıl duayı isterse, insanın yaratılışı da duayı gerektirir. Duanın tabiatı ise tekrar ile kuvvet bulur; ısrar ile derinleşir.

İnsan acizdir; gücü yetmez. Fakirdir; her şeye muhtaçtır. Arzuları bitmez, ihtiyaçları tükenmez. Bu yüzden dua da bitmez. Çünkü ihtiyaç devam ettikçe, dua da tekrar eder.

Bir bebek düşün... Acıktığında ağlar, uykusu gelince yine ağlar, canı sıkılınca tekrar ağlar. Aynı isteği defalarca dile getirir. Çünkü o, aczin ve fakrın en açık halidir. Peki biz o bebekten

farklı mıyız? Bizim de kalbimiz, ruhumuz, hayatımız sürekli ihtiyaç içindedir.

Sabah “Ya Rabbi beni affet” dedin... **Peki akşam tekrar etmeyecek misin?** Bugün “Bismillah” dedin... Yarın yine muhtaç olmayacak mısın? “Rabbena âtinâ...” dedin... Peki dünya ve ahiret için ihtiyaçların bitti mi? Rızkı kendin mi kazanıyorsun? Hastalığı engelleyebiliyor musun? Ölümü durdurabiliyor musun? Hayır. O halde dua neden bitsin?

Bir fakir düşün... Kapıyı çaldı, “Bana ekmek ver” dedi. Ev sahibi vermedi. Fakir hemen dönüp gitti. Ne dersin? Gerçekten aç olsaydı gider miydi? Hayır! Gerçekten muhtaç olan, tekrar tekrar ister. Biz ise çoğu zaman bir kere isteyip vazgeçiyoruz. Çünkü kendimizi muhtaç zannetmiyoruz.

İşte problem burada: Biz kul gibi istemiyoruz, ağa gibi istiyoruz. Belki de ne kadar muhtaç olduğumuzun farkında değiliz.

Bu yüzden Kur’an’da dualar tekrar edilir. Fâtiha Suresi her namazda tekrar edilir. “Rabbena...” diye başlayan dualar sürekli tekrar edilir. Çünkü insanın aczi ve fakrı sürekli; dua da bu yüzden sürekli.

Düşün: Annene günde kaç defa “Ne yemek var?” diye soruyorsun? Aynı şarkıyı defalarca dinleyince sıkılmıyorsun... Ama Kur’an aynı hakikati birkaç kez söyleyince mi ağır geliyor?

Derdin olunca aynı meseleyi defalarca anlatıyorsun... İçini döküyorsun... Ama Allah sana aynı teselli ayetini tekrar gönderince:“Yeter artık” mı diyorsun?

Sonuç:

Dua tekrarla büyür. Israrla derinleşir. Süreklilikle kabul kapısına yaklaşır. Çünkü sen acizsin... Sen fakirsin... Ve Rabbin, seni her an dinliyor.

Zira Kur’an hakikat ve şeriat, hikmet ve marifet kitabı olduğu gibi; zikir, dua ve davetin de kitabıdır.

Kur’an Sadece Bir Kitap Değildir

“Kur’an hakikat ve şeriat, hikmet ve marifet kitabı olduğu gibi; zikir, dua ve davetin de kitabıdır.”

Bu ifade şunu söyler: Kur’an tek yönlü bir kitap değildir. O sadece bilgi veren bir metin değil; insanın bütün hayatını kuşatan, akla, kalbe ve ruha hitap eden ilahî bir rehberdir.

Hakikat ve Şeriat Kitabıdır

Kur’an, varlığın hakikatini öğretir: “Ben kimim? Bu kâinat nedir? Nereden geldim?” sorularına

cevap verir.

Aynı zamanda şeriat kitabıdır: Hayatın nasıl yaşanacağını, neyin doğru neyin yanlış olduğunu bildirir.

Yani hem **inancı kurar**, hem **hayatı düzenler**.

Hikmet ve Marifet Kitabıdır

Kur'an sadece "ne" olduğunu söylemez, "neden" olduğunu da öğretir. Eşyadaki hikmeti gösterir, olayların arkasındaki manayı açar.

Ve marifet verir: Allah'ı tanıtır. Sadece "Allah vardır" dedirmez... "Allah kimdir?" sorusunun cevabını kalbe yerleştirir.

Zira Kur'an hakikat ve şeriat, hikmet ve marifet kitabı olduğu gibi; zikir, dua ve davetin de kitabıdır.

Zikir Kitabıdır

Kur'an okuyan insan sadece bilgi almaz, aynı zamanda zikre girer. Ayetler insana Allah'ı hatırlatır, kalbi diri tutar.

Bu yüzden Kur'an: Okunur, tekrar edilir, dilde ve kalpte döner Çünkü zikir süreklilik ister.

Zikirde Tezkâr Lâzımdır

Zikir, hatırlamaktır. Ama insan unuttur. Kalp dağılır, zihin kayar, gaflet çöker. İşte zikir bu unutkanlığa karşı bir uyarıdır. "Tezkâr" yani sürekli hatırlama ve hatırlatma bu yüzden gerekir. Bir kere "Allah" demekle kalp diri kalmaz; tekrar ettikçe kalp uyanır, toparlanır ve merkezine döner.

Dua Kitabıdır

Kur'an'da sadece emirler yoktur; dualar da vardır. İnsana nasıl isteyeceğini öğretir. "Rabbena..." diye başlayan ayetler, kulun nasıl konuşacağını gösterir. Kur'an seni sadece dinleyen değil, **isteyen bir kul** hâline getirir.

Duada Tekrar Lâzımdır

Dua, bir defa söylenip bırakılacak bir söz değildir. Çünkü insanın ihtiyacı bitmez. Bugün isteyen, yarın da ister; sabah muhtaç olan, akşam da muhtaçtır. Bu yüzden dua tekrar eder. Tekrar, kapıyı çalmaya devam etmektir. Israr değildir; kulluktur. Çünkü aciz olan kul, ihtiyacını bir kere değil, sürekli arz eder.

Davet Kitabıdır

Kur'an sadece bireysel bir kitap değildir. İnsanı başkalarına hakikati anlatmaya çağırır. Yani: Kur'an'ı anlayan, susamaz. Hakikati gören, paylaşmak ister.

Davette Tekid Lâzımdır

Hakikat bir defa söylenince herkes anlamaz. İnsan duyar ama derinleşmez, işitir ama etkilenmez. Bu yüzden davette "tekid" yani vurgu ve tekrar gerekir. Aynı hakikat farklı üsluplarla, farklı zamanlarda tekrar edilmelidir ki kalplere yerleşsin. Çünkü büyük hakikatler, tekrar edilmeden kök salmaz.

Dua → ihtiyacın sürekliliği için tekrar eder

Zikir → unutkanlığa karşı tezkâr ister

Davet → hakikati yerleştirmek için tekid ister

Çünkü insan: **muhtaçtır, unutkandır ve zor etkilenir.**